

Allerzielenconcert 2019

AMADEUS

Muziek uit de film AMADEUS
over het leven van Wolfgang Amadeus Mozart,
inclusief de integrale uitvoering van het Requiem K.V. 626

Dirigent: Tom Suters

m.m.v.
Projectkoor Lux Aeterna
Het Valkenswaards Kamerorkest
Sopraan: Caroline Chamboné
Alt: Marjolein Aartsen
Tenor: Maarten van den Hoven
Bas: Eric Ruis
Piano: Mark van Nispen

Zaterdag 9 november 20.00 uur
H. Clemenskerk, Park 53, Nuenen

Zondag 10 november 15.00 uur
H. Nicolaaskerk, Markt 53, Valkenswaard

PROGRAMMA ALLERZIELENCONCERT 2019 – AMADEUS

Titel	Deel
Die Entführung aus dem Serail KV384	Ouverture Presto (gedeelte) slotkoor 3e acte: Allegro Vivace Chor der Janitscharen
~~~~~	
Pianoconcert nr.22 KV482	3° deel Allegro
~~~~~	
Pianoconcert nr.20 KV466	1° deel Allegro (gedeelte)
Don Giovanni KV527	Ouverture - Andante (gedeelte)
<i>(korte pauze, svp niet applaudisseren)</i>	
Requiem KV626	Introitus Requiem aeternam - Adagio Kyrie - Allegro Dies Irae - Allegro assai Tuba mirum - Andante Rex tremendae Recordare Confutatis - Andante Lacrymosa en Amen Fuga (R. Maunder) Domine Jesu - Andante con moto Hostias - Andante Agnus Dei - Larghetto Lux Aeterna - Adagio Cum Sanctis - Allegro
<i>(korte pauze, svp niet applaudisseren))</i>	
Pianoconcert nr.20 KV466	2° deel Romance
<i>Einde concert</i>	
Eine kleine Verrassing	

HET REQUIEM VAN MOZART

Het Requiem van Mozart is altijd met mysteries omgeven geweest en helaas ook onvoltooid gebleven. Ten tijde van zijn overlijden op 5 december 1791 had Mozart de delen Introitus, Kyrie en de Sequentia (Dies irae t/m Lacrymosa) en het Offertorium (Domine Jesu Christe en Hostias) in "particella vorm" gereed, dat wil zeggen de volledig uitgeschreven zangpartijen en de harmonisatie in de vorm van een becijferde bas. Alleen de orkestratie (de noten voor alle individuele orkestinstrumenten) ontbrak nog. Opmerkelijk is dat van het Lacrymosa alleen de eerste 8 maten met het thema waren genoteerd terwijl de daaropvolgende delen van het Offertorium wel zijn uitgewerkt. Van de resterende delen Sanctus/Benedictus, Agnus Dei en Communio (Lux aeterna en Cum Sanctis tuis) stond nog geen enkele noot op papier.

Na Mozart's dood zijn met name zijn leerling Franz Xaver Süßmayr en collega componisten Maximilian Stadler en Joseph Eybler op verzoek van Mozart's vrouw Constanze betrokken geweest bij de voltooiing van het werk. Zij wilde zo alsnog de volledige gage voor het door graaf Franz Walsegg von Stuppach via een tussenpersoon anoniem bestelde werk ontvangen. Deze graaf had de gewoonte door hem bij beroemde componisten bestelde werken over te schrijven en voor die van hemzelf te laten doorgaan.

Uiteindelijk werd in het voorjaar van 1792 een door Süßmayr (wiens handschrift veel leek op dat van de meester zelf) vervaardigde "netschrift partituur" afgeleverd bij de anonieme besteller die zo kon doorgaan voor "origineel van Mozart". Süßmayr heeft mede hierdoor zeker het grootste aandeel van alle betrokkenen gehad in deze "netschrift partituur". De aandelen van Eybler en Stadler hierin zijn niet meer te achterhalen. Süßmayr's netschrift versie is nog steeds de meest gangbare en uitgevoerde versie van het Requiem ondanks de vele kritiek in latere jaren (en zelfs eeuwen) op zijn orkestratie. Het Sanctus en Benedictus zijn volgens zijn eigen zeggen volledig zelfstandig door hem zelf gecomponeerd. Ze missen helaas dan ook overduidelijk de brille en het genie van Mozart en vallen duidelijk uit de toon bij de overige delen. Het Agnus Dei en Communio zijn weliswaar ook volledig door Süßmayr gecomponeerd maar grijpen terug op het materiaal uit de wel door Mozart gecomponeerde eerdere delen en vormen daardoor veel meer een geheel met de rest van het Requiem.

Gebaseerd op o.a. uitspraken van Constanze gaat men ervan uit dat Mozart de opdracht voor het Requiem rond mei/juni 1791 kreeg maar dat hij gezien zijn drukke bezigheden die zomer voor de voltooiing van de opera's La Clemenza di Tito

(Praag) en de Zauberflöte (première op 30 september 1791) hooguit gedurende de maand oktober serieus aan het Requiem heeft kunnen werken.
NIEUW MATERIAAL

In 1962 werd een originele van Mozart afkomstige autograaf van een schetsblad van de Zauberflöte teruggevonden met daarop o.a. de uitgeschreven zangpartijen van het Rex tremendae zoals die in de Süßmayr versie is terecht gekomen en, tot ieders verrassing, een 16 maten omvattende opzet voor een Amen fuga die niet in de Süßmayr versie is opgenomen. Men neemt daarom tegenwoordig aan dat Mozart tijdens het werken aan de Zauberflöte de invallen die hij kreeg voor het Requiem kort uitwerkte en noteerde op de Zauberflöte schetsen om die t.z.t dan verder uit te kunnen werken. Omdat Mozart ook voor het Lacrymosa alleen de opzet heeft gecomponeerd maar het daarop volgende Offertorium wel heeft uitgeschreven, neemt men nu aan dat Mozart de bedoeling had de ontdekte Amen fuga samen met het Lacrymosa tot een groter geheel te maken, iets waar hij helaas echter niet meer aan toegekomen is.

Of Süßmayr van dit voornemen heeft geweten is onzeker of misschien durfde hij er zijn vingers niet aan te branden, in ieder geval ontbreekt de Amen fuga in de Süßmayr versie en heeft hij het Lacrymosa met een enkele Amen cadens afgesloten.

Sinds de ontdekking van de Amen fuga hebben verschillende musicologen en componisten pogingen ondernomen om de fuga af te maken en die aan het Lacrymosa te koppelen. Het meest bekend zijn de uitwerkingen van Robert Levin, Duncan Druce en Richard Maunder. Ze namen daarbij echter ook maar meteen de gelegenheid te baat om in de andere delen de veronderstelde componeerfouten van Süßmayr te "verbeteren" waardoor het resultaat soms behoorlijk afwijkt van Süßmayr. Maunder heeft zich daarbij het bescheidenst opgesteld en zich hoofdzakelijk beperkt tot kleine aanpassingen in de orkestratie. Wel heeft hij als enige de ingrijpende maar begrijpelijke beslissing genomen om het Sanctus/Benedictus naar een appendix van zijn partituur te verhuizen en daarmee aan te geven dat wat hem betreft deze delen geen onderdeel van het Requiem horen te zijn, hetgeen ik volledig met hem eens ben.

Vanavond voeren wij daarom een versie uit die bestaat uit de Süßmayr delen behalve Sanctus/Benedictus maar met het Lacrymosa en Amen fuga volgens Maunder. Het is naar mijn mening de versie die het dichtst bij Mozart's bedoelingen blijft. Hoe het echte Requiem van Mozart geklonken zou hebben zal helaas altijd een open vraag blijven waarop het antwoord veel te vroeg samen met Mozart in zijn onverdiende armengraf is verdwenen.